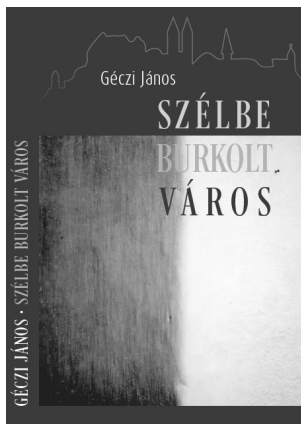

NAGY TAMÁS

A nyelvbe burkolt város

G. J. VESZPRÉMRE NYÍLÓ KÖNYVE

„Be lehet lakni ezt a világot. Engem is belaknak.”
(Megfigyelő)

VárUcca Műhely Könyvek 31.
Veszprém, 2014
376 oldal, 3200 Ft

Veszprém prizma-perspektívából – akár ez is lehetne az alcíme a tavaly hatvanéves Gécz János *Szélbe burkolt város* című gyűjteményes kötetének, amelyet a veszprémi Dubniczay-palotában mutattak be a Gizella napok keretei között 2015 májusában. A kötetben a Szelek városáról írt vagy ahhoz kapcsolódó húsz Gécz-mű jelent meg. Gécz és Veszprém folyamatos interakcióban állnak egymással: „beszakadt látkép a város: / mekkora lyuk marad a menekülők után / ebben a téren hány gyenge hős fér / meg mint az angyal köztük ‘énisése’ [...] a város a sorokkal felelget / kibőki magából a világyarókat...” És szükségük van egymásra: „benne van ami bennem már nincs / ha meglépek semmi marad belőle / ha elmegy semmi se vagyok” ((*veszversprém*)). Az alkotó és a Város összecsiszolódtak az évek alatt, szinte eggyé váltak, és egymást tükrözik. Gécz, akár egy prizma, megtörte az egységes oeuvre-t, és tematika szerint közölte újra Veszprém-alkotásait (többek közt az *Esszék* [1995], a *Magánkönyv* [1993], a *Fegyverengedély* [1994] című könyveiből).

A (fény)törések a könyv több szintjén felfedezhetők. Egyrészt megjelennek a műfaji sokszínűségben. A kötet olvasása közben megtalálhatjuk a *Fegyverengedély* című mozaikregény darabkait (*Fegyverengedély, Szégyen*). A *Fegyverengedély* hősnének célja ugyanaz, mint az íróé: (a kaland és a játék segítségével) megismerni és elénk tárni környezetét. Az epikus forma teljességre törekvése kontrasztban áll a líra kihasználásával, pillanatnyi impressziókat bemutató szerkezetével, ám a kötet tematikája feloldja ezt az ellentétet: a *Fegyverengedély* című regényrészletek és a *Fügavariáns* című vers között feszültség igen, ellentmondás azonban nem fedezhető fel. A *Magánkönyv* nagyformával játszó lírai részletei ([*az encián előszobája*] [*szabad kis zsandárversek*] [*38 fekete oszlop-tuja*]) és az *Angyalhéj. Veszprém, 1994*. „gondolatnovellái” pedig tovább erősítik a műfaji és formai határok áthágásából

fakadó feszültséget. A kötetben a műfajok és a formák (a kevertségük és a tematikus válogatás miatt) úgy állnak egymás mellett, akár a színspektrum színei: együtt adják ki az egészet.

A műfaji sokszínűség mellett a „beszélők”/”ének” számának és személyének heterogenitása is jellemző a *Szélbe burkolt városra*. Az író néha egyes szám első személyben szól az olvasóhoz, és személyesen vezeti el egy másik helyre: például más művészek (Bognár Zoltán, Fenyvesi Ottó, Ircsik József stb.) világába (*Tárlat*). Vagy (testetlen?) narrátorként megbújik egy tetőtéri szobában, ahol nem tesz mást, csak *figyel*. Figyeli Veszprémet, a „pannon vidék csattogó protézisét”, miközben eggyé válik a látvánnyal (*Megfigyelő*). Máskor Géczi (mint elbeszélő) a történet univerzuma fölé emelkedik azért, hogy egyes szám harmadik személyben számoljon be az eseményekről: például egy gömbvillám birtoklásáról és szabadon engedéséről (*A gömbvillám*). De előfordul, hogy az alkotó egy-egy lírai alany álarcát veszi fel (*Veszprém*). „Állítom, rajtam kívül senki és semmi nincs” – írja Géczi *A kísértetfeleségben*. Bármennyi is legyen a beszélők száma, bárki is legyen a beszélő személy, a maszkok alatt mindig felfedezhetjük Géczi Veszprém-szerű vonásait.

A *Szélbe burkolt város* (fény)törései betűkbe öltöznek az idő akronologikus, tudatfolyamot idéző megírásában is („*Írva van: az idő*” [*Megfigyelő*]). A szerzői intenció az időkezelésben mutatkozik meg, ugyanis Géczi – ahogy dr. Ladányi Istvánnal folytatott beszélgetéséből kiderült – úgy látja, egy ember élete, kapcsolatai, viszonyulásai nem ragadhatók meg lineáris történetként; az egyént érzelmek, emlékek összességei alakítják – ezt akarta megmutatni ebben a kötetben is. A *Szélbe burkolt várost* olvasva egyszerre vagyunk múltban (pl. *A ház, ahol élni lehet*) és jelenben (pl. *Szégyen*). Mindenesetre: Veszprémben.

Vagy mégsem?

Mert Géczi – mintegy a schlegeli (*Az érthetlenségről*) és a nietzschei (*A nem morálisan fölfogott igazságról és hazugságról*) hagyományt idézve – felismeri, hogy becsapja az olvasót. Nem Veszprémet mutatja meg neki, hanem Veszprém metaforáját. „*Úgy hisszük, hogy magukról a dolgokról tudunk valamit, amikor fákról, színekről, hóról és virágokról beszélünk, pedig semmi egyébünk nincs, mint a dolgok metaforái, amelyek azok eredendő lényegének a legkevésbé sem felelnek meg*” – írja Nietzsche. „*Történetté fogalmaznám a látottakat, mikor rádöbbenek, hogy a nyelvünk mi mindent nem tud ma kifejezni. Lötyög, laza, elindul, s nem lehet visszatéríteni. Hol van a hitele, a testessége? A nyelv hazudik. Ki kell találni másikat, vagy visszafúrni magunkat abba, ahol a kifejezés tárgya és a szó jelentése azonos*” – folytatja a hazugságot – vagy a hazugság leleplezését? – Géczi a *Szégyenben*.

A hazugság megtöri az igazat – és a valódit is. Jelen esetben Veszprémet is. A prizmához hasonló művésznak köszönhetően töredékekben láthatjuk a Szélbe – nyelvbe? – burkolt várost. A poézis aktusakor megtört fényt pedig talán visszatükrözik Veszprém (tetőtéri?) ablakai. Így a költő és a város egymást lakják be. A szemünk láttára.